... Începem cu autorul proiectului însuşi?

Căci asupra faptului — după chiar definiţia d-sale — nu încape nici o controversă.

Conform art. 3 din proiectul Pascu, cerem deci Parchetului din Iaşi *(locus regit actum)* să se sesiseze, trăgând la răspundere în faţa justiţiei pe numitul dr. Giorge Pascu, profesor ordinar la Universitatea din ... Dresden, straja-meşter al filologiei româneşti şi singurul plagiator cu proiect „într'o ţară de cleptomani şi haiduci".

De cellalt Parchet şi tribunal, — al opiniei publice — ne îngrijim mai puţin: el a judecat de mult — şi definitiv.

VI. **V. Bogrea.**

Termeni pastorali de origine română în limbile balcanice.

Cu cât căutăm să pătrundem în viaţa pastorală a popoarelor din Penisula Balcanică, cu care Românii au venit în atingere în epoca lor de pribegire în această Peninsulă, cu atât găsim mai mulţi termeni de origine română, termeni care dau mărturia cea mai sigură nu atât despre contactul Românilor cu acele popoare, cât mai ales despre influenţa pe care şi Românii au exercitat-o, în îndeletnicirea lor de căpetenie, păstoritul, asupra lor.

Deocamdată vom da aici doi dintre aceşti termeni, a căror origine românească pare neîndoielnică:

1. **gruševina** s. f. în dicţionarul lui Karadžić este explicat prin *ugrušano slatko mlijeko, koje se osobito pravi prvijeh dana kad se krava oteli*, adecă «lapte dulce mai gros (îngroşat), care se face, mai ales în primele zile, după ce vaca a fătat». Autorul dicţionarului, după ce dă această explicare a cuvântului ne mai trimete la alte două forme: *grušavina* şi *urda*. Dintre acestea, originea românească a lui *urdă* este cunoscută de mult; iar *grušavina*, care nu este decât forma originară a lui *gruševina*, în afară de însemnarea de mai sus, mai are şi sensul secundar, de *jelo od jaja i mlijeka* „mâncare făcută din ouă şi lapte", va să zică tot un fel de preparat de lapte îngroşat (cu ouă). Acest *grušavina* este şi el un derivat din verbul *grušati se* (refl.), care se întrebuinţează numai despre lapte şi, după Karadžić, însemnează „gerinnen, coagulari", adecă „a se închegă". Rječnik, reproducând această formă din dicţionarul lui Karadžić, o explică mai

BDD-A14660 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:05:01

pe larg [1] fără însă să aducă o modificare la înţelesul fundamental. Tot în Rječnik se încearcă a se da o explicare privitoare la originea lui. *Grušati* se aduce în legătură cu rădăcina *gruh* care trebue să fie aceeaşi cu *gruhati,* cu un înţeles cu totul deosebit decât acela al lui *grušati*: Pe când *gruhati* este o derivaţie onomatopeică şi însemnează „krachen wie die Kanonen, tono" (*gruhaiu topove* = bubuie tunurile), după aceea „schlagen mit Krachen, percutio cum sonitu", *grušati,* din contra, are înţelesul pe care l-am văzut mai sus şi, prin urmare, n'are nimic a face, ca chestiune de origine, unul cu altul. De altfel cuvântul, fiind un împrumut vechiu, este foarte des întrebuinţat. Aceasta se poate vedea şi din derivatele lui cu mai multe prefixe: *progrušati* (despre lapte) „gerinnen, coagulari" şi (despre păr, barbă) „a se face cărunt, a încărunţi, adecă atunci când *promiješale se bijele dlake sa crnima* „se amestecă perii albi printre perii negri"; *ugrušati se,* cu acelaşi înţeles.

Originea cuvântului trebue căutată în forma română **îngroşà,-are,** (arom.) **ngruşà,-are** cu înţelesul de „a face sau a deveni ceva gros", în special despre lichide (vin, lapte etc.). În Şezătoarea (III $^{71}/_{8}$) găsim explicat cuvântul *mleşniţâ* prin „lapte cu tocmagi, ori *lapte îngroşat* cu făină". Forma *mleşniţâ* reprezintă un bulg. *mlěčnik* (pl. mlěčnitsi) care tocmai însemnează un fel de „prăjitură preparată din lapte amestecat cu ouă". Tot aşa şi sârbescul *mlijećnica,* din care ar puteà derivà direct cuvântul românesc, „eine Art essbaren Schwammes (Milchschwamm, Pfefferschwamm), lactarius piperatus". La Marian (*Inmormântarea* p. 390) găsim acelaşi lucru: In comuna Pojorâta ... se trimit mai ales copiilor ulcele nouă pline cu *lapte* simplu sau *îngroşat* ... care se numeşte *mleşniţă*". Dar cuvântul care dovedeşte până la evidenţă întrebuinţarea în limba română a unui derivat de la *gros* pentru însemnarea unui preparat de lapte este *groscior* „smântâna dulce mai ales de vacă, când începe a se prinde pe lapte, înainte de se a înăcrì laptele, caimacul laptelui dulce, nefiert şi neînăcrit". (Puşcariu, *Dicţ. Limb. Rom.*). Cuvântul ar fi putut pătrunde în sârb. şi prin Aromâni, deşi trecerea lui *o* > *u* s'ar fi putut petrece şi în sânul limbei sârbe.

[1] *Grušati* se o mlijeku, kad se ono što je u ńem tvrdo (sir, maslo) skupi zajedno od onoga što je žitko „despre lapte [se zice] când ceea ce este tare (brânză, grăsime) se adună la olaltă, despărţindu-se de ceeace este subţire".

BDD-A14660 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:05:01

2. **bárzav,-a,-o** adj., încă un termen pastoral de origine română aflător în limba bulgară şi limba sârbă. După dicţionarul mai nou al lui Weigand, *bárzăv* însemnează „grau, schwarz und weiss meliert". După Gerov: *što ima běli i černi vlakna razměseni, siv, sur* „care are peri albi şi negri amestecaţi, cărunt, sur", mai departe „căruia i-a încărunţit părul, adecă i-a albit întru câtva (komuto kosata e proměsila sir, pobělěla e několko).

In sârbeşte există cuvântul supt forma **barzast** adj., aproape cu acelaşi înţeles, întrebuinţat, după Riječnik, atât în Serbia cât şi în Dalmaţia, despre capre: *koza barzastą* „capră cu părul sur"; *koza je barzasta, koja nije ni bijela ni šarena* „capra este barzastă, care nu e nici albă nici pestriţă". După Riječnik, de la *barzast* avem şi câteva derivate: *Bàrzilo* „nume de ţap"; după aceea *Bàrzilovica* „nume de sat în districtul Belgrad". Din acesta urmează derivatele: *Barzilovac, Barzilovca*, nume de persoană, care sânt originari din *Bàrzilovica*. Tot aşa: *Barzilovičanin* şi *Barzilovičanka* „bărbat sau femeie originari din Barzilovica".

Cel dintâiu care s'a ocupat cu originea formei bulgare este Miklosich (EWS), aducându-l în legătură cu alb. *barθ* „alb". Pentru formele sârbeşti avem mai întâiu părerea din Riječnek, care îl derivă din ital. *verza* (român. *varză*) şi în urmă de tot, pe aceea a lui P. Skok din *Archiv f. sl. Phil.* (Vol. XXXV p. 337—338). După Skok originea formelor sârbeşti este aceeaşi pe care a dat-o Miklosich pentru cuvântul bulgăresc, alb. *barθ*. Cu toate acestea, nici Skok, nici Miklosich, nu încearcă să ne lămurească asupra trecerii lui θ (resp. δ) alb. în *z*. De altfel, nici definiţia înţelesului dată de Riječnik nu este pe deplin lămurită. Acolo se explică prin „fulvus", sârb. *kao zelenkast i crvenkast* „care dă în verde şi în roşiu". Numai citatul dat: *koza barzasta* ne duce direct la forma românească *capră barză*, luminându-ne pe deplin asupra înţelesului formei sârbeşti.

Aşadar, atât *barzast* cât şi *barzilo*, sânt purtători ai aceluiaşi cuvânt românesc **barz,-ă** adj., mai vechiu, păstrat astăzi numai la Aromâni: *bardzu* -ă cu înţelesul „bălan": *Capră bardză, mulă bardză*, „capră, catâr bălan". Cuvântul există şi în megl. *bardza* „nume de capră", dacor. *barză* id., despre cari vezi mai pe larg *Raporturile Albano-române* p. 517.

Th. Capidan

BDD-A14660 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:05:01